

W. 202 / 13 podr.

STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE

Commentationes

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

STUDIA ŹRÓDŁOZNAWCZE
XIII

I N S T I T U T U M H I S T O R I C U M
A C A D E M I A E S C I E N T I A R U M
E T L I T T E R A R U M P O L O N A E

COMMENTATIONES

XIII

WARSZAWA — POZNAŃ 1968

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

I N S T Y T U T H I S T O R I I
P O L S K I E J A K A D E M I I N A U K

STUDIA
ŹRÓDŁOZNAWCZE

XIII

WARSZAWA — POZNAŃ 1968
PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

Komitet Redakcyjny

*Aleksander Gieysztor, Brygida Kürbisówna, Gerard Labuda
Ryszard Walczak (sekretarz)*

Adresy Redakcji

Poznań, ul. Marchlewskiego 126, tel. 511-91, w. 16
Warszawa, Krakowskie Przedmieście 26/28, tel. 619-88

Wydawnictwo seryjne poświęcone naukom pomocniczym historii
oraz źródłoznawstwu polskiemu i powszechnemu

Tom XIII

przygotowany w Pracowni Edytorskiej Instytutu Historii PAN
w latach 1966 — 1967

PRINTED IN POLAND

Okładkę i obwolutę projektował
Tadeusz Chlebowski

Na obwolicie orzeł z pieczęci Władysława Łokietka z 1310 r.

SPIS RZECZY

Artykuły i rozprawy

Henryk Andrzejewicz, Geneza Orła Białego jako herbu Królestwa Polskiego w roku 1295	1
Brygida Kürbisówna, Najstarsze dokumenty opactwa benedyktynów w Mogilnie (XI–XII w.)	27
Maria Bielińska, W kwestii początków kancelarii polskiej	63
Jan Andrzej Spieź, Moralitety mistrza Mikołaja Olocha z Szamotuł. De hiis malis — De curie miseria	73
Mieczysław Gębarowicz, Stanisław Anserinus — zapomniany archiwista XVI stulecia	91

Miscellanea

Anna Rutkowska-Płachcińska, Bajka i polityka. Na marginesie księgi IV Kroniki Wincentego Kadłubka	123
Stefan Krzysztof Kuczyński, Nieznana pieczęć Wacława (Wańki), księcia mazowieckiego	129

Dyskusje i przeglądy

Edward Zwolski, Uwagi o Jordanesie, historyku Gotów	137
Jerzy Luciński, Liber beneficiorum Jana Długosza. Uwagi krytyczne	147
Stefan Kieniewicz, Powstanie styczniowe. Materiały i dokumenty	161

Recenzje

Einführung in das Studium der Geschichte, hrsg. v. W. Eckermann u. H. Mohr, Berlin 1966 (<i>Gerard Labuda</i>)	167
Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne, 4-13 (1962-1967) (<i>Jan Andrzej Spieź</i> i <i>Jacek Wiesiołowski</i>)	168
Dahlmann-Waitz, Quellenkunde der deutschen Geschichte -- Bibliographie der Quellen und der Literatur zur deutschen Geschichte, 10. Aufl. hrsg. v. H. Heimpele u. H. Geuss, Lfg. 1-4, Stuttgart 1965-1966 (<i>Gerard Labuda</i>)	171
Bibliografia historii Polski, t. I cz. 1-3; t. II cz. 1-2, pod red. H. Madurowicz-Urbańskiej, Warszawa 1965-1967 (<i>Gerard Labuda</i>)	173
Bibliographie d'histoire des villes de France, prép. par Ph. Dollinger & Ph. Wolff avec la collab. de S. Guennée, Paris 1967 (<i>Gerard Labuda</i>)	175
I. Hlaváček, Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích, Praha 1966 (<i>Jacek Wiesiołowski</i>)	176
K. Dziwik, Katalog dokumentów pergaminowych Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, cz. 1, Wrocław — Warszawa — Kraków 1966 (<i>Antoni Gąsiorowski</i>)	177
G. de Champeaux -- D. S. Sterckx OSB, Introduction au monde des symboles, Paris 1966 (<i>Brygida Kürbisówna</i>)	179
W. Korta, Średniowieczna annalistyka śląska, Wrocław 1966 (<i>Gerard Labuda</i>)	180
U. Arnold, De primordiis Ordinis Theutonici narratio, Preussenland 4 (1966) (<i>Marzena Pollakówna</i>)	182
S. F. Belch, Paulus Vladimiri and his Doctrine Concerning International Law and Politics, t. I–II, The Hague 1965 (<i>Maria Brzostowska</i>)	184
Извори за българската история т. XI–XII, Гръцки извори за българската история т. VI под ред. на М. Войнов [i in.] София 1965; Латински извори за българската история т. III съст. и ред. М. Войнов [i in.], София 1965 (<i>Wincenty Swoboda</i>)	185
Историография нового времени стран Европы и Америки, Москва 1967 (<i>Jerzy Maternicki</i>)	186
M. Bielińska, Kancelarie i dokumenty wielkopolskie XIII wieku, Wrocław — Warszawa — Kraków 1967 (<i>Brygida Kürbisówna</i>)	189

I. Sułkowska-Kurasiowa, Polska kancelaria królewska w latach 1447–1506, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967 (<i>Jadwiga Krzyżaniakowa</i>)	193
Wilkierze poznańskie, cz. 1, Administracja i sądownictwo, opr. i wyd. W. Maisel, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966 (<i>Antoni Gąsiorowski</i>)	194
K. Rahbek-Schmidt, Soziale Terminologie in russischen Texten des frühen Mittelalters, Kopenhagen 1964 (<i>Henryk Łowmiański</i>)	195
Walerian Nekanda Trepka, Liber generationis plebanorum („Liber chamorum”), wyd. W. Dworzaczek, J. Bartyś, Z. Kuchowicz, cz. 1–2, Wrocław–Warszawa–Kraków 1963 (<i>Jerzy Wiśniewski</i>)	199
Słownik staropolskich nazw osobowych pod red. i ze wstępem W. Taszyckiego, t. I z. 1–2, Wrocław–Warszawa–Kraków 1965–1966 (<i>Jerzy Wiśniewski</i>)	203
Słownik polszczyzny XVI wieku, t. I, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966 (<i>Jerzy Wiśniewski</i>)	206
I. Gründer, Studien zur Geschichte der Herrschaft Teck, Stuttgart 1963 (<i>Kazimierz Jasiński</i>)	209
L. Bagrow, History of Cartography, revised and enlarged by R. A. Skelton, Cambridge [Mass.] 1966 (<i>Jerzy Strzelczyk</i>)	210
Tromonin's Watermark Album. A facsimile of the Moscow 1844 edition with additional materials by S. A. Klepikow, edited, translated, and adapted for publication in English by J. S. G. Simmons, Hilversum [1965] (<i>Włodzimierz Budka</i>)	213

Zapiski krytyczne i sprawozdania

P. Bollhagen, Soziologie und Geschichte, Berlin 1966 (<i>G. L.</i>)	217
R. Mousnier – D. Huisman, L'art de la dissertation historique, 2 ^e éd., Paris 1965 (<i>G. L.</i>)	217
Problemy i metody historii gospodarczej, Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych 36 (1964) (<i>G. L.</i>)	218
M. Nieduszyński, Możliwości stosowania maszyn matematycznych w naukach humanistycznych, Sprawozdania z prac naukowych Wydziału Nauk Społecznych [PAN] 9 (1966) (<i>G. L.</i>)	218
Bismarck-Bibliographie. Quellen und Literatur zur Geschichte Bismarcks und seiner Zeit, hrsg. v. K. E. Born, bearb. v. Willy Hertel, unter Mitarbeit v. H. Henning, Köln–Berlin 1966 (<i>G. L.</i>)	218
M. H. Serejski, Przeszłość a teraźniejszość. Szkice i studia historiograficzne, Wrocław–Warszawa–Kraków 1965 (<i>G. L.</i>)	219
Manuel d'archivistique tropicale publié sous la direction de Y. Perotin, Paris 1966 (<i>I. I.</i>)	219
Средние века 29 (1966) (<i>Ź. Strz.</i>)	220
G. Luntowski, Stadtarchiv und Ratsbücherei Lüneburg, Lüneburg 1963 (<i>Ź. Strz.</i>)	220
R. Paret, Contribution à l'étude des milieux culturels dans le Proche-Orient médiéval: „l'encyclopédisme” arabo-musulman, de 850 à 950 de l'ère chrétienne, Revue Historique 235 (1966) (<i>Ź. Strz.</i>)	221
H. Fichtenau, Vom Verständnis der römischen Geschichte bei deutschen Chronisten des Mittelalters, Festschrift P. E. Schramm zu seinem siebzigsten Geburtstag [...] zugeeignet, t. I, Wiesbaden 1964 (<i>Ź. Strz.</i>)	221
H. I. Marrou, Isidore de Séville et les origines de la culture médiévale, Revue Historique 235 (1966) (<i>Ź. Strz.</i>)	222
F. Grivec – F. Tomšić, Constantinus et Methodius Thessalonicensis, Fontes, Zagrabiae 1961 (<i>W. S.</i>)	222
Piśmiennictwo czasów Bolesława Chrobrego, przetł. K. Abgarowicz, wstęp i komentarze opr. J. Karwasińska, Warszawa 1966 (<i>B. K. i Ź. P.</i>)	223
J. Krzyżanowski, Znowu o Bogurodzicy. Z polskich studiów slawistycznych, ser. 2, Prace na V Międzynarodowy Kongres Sławistów w Sofii, cz. 2, Warszawa 1963 (<i>M. Kocz.</i>)	224
N. Haastруп, En „Absalonisk Sag”, Aarbøger for Nordisk Oldkyndighet og Historie, 1964 wyd. 1965 (<i>Ź. Os.</i>)	224
B. Karácsonyi, Tanulmányok a magyar-lengyel krónikáról, Szeged 1964 (<i>Ź. Os.</i>)	224
G. Schnath, Drei niedersächsische Sinaipilger um 1330: Herzog Heinrich von Braunschweig-Grubenhagen, Wilhelm von Boldensele, Ludolf von Sudheim. Festschrift P. E. Schramm zu seinem siebzigsten Geburtstag [...] zugeeignet, t. I, Wiesbaden 1964 (<i>Ź. Strz.</i>)	225
D. Tschizewskij, Altrussische wissenschaftliche Literatur und die „Judaisierenden”, Die Welt der Slawen 11 (1966) (<i>Ź. Strz.</i>)	225
R. P. Capano, „Satàn Aléppe”. Nota onomastica e paleografica su un velato verso di Dante (Inf. VII, v. 1), Atti dell'Accademia Pontaniana N.s. 16 (1967) (<i>A. G.</i>)	225
H. Czajka, Warnieńczyk w pieśni ludowej południowej Słowiańszczyzny, Pamiętnik Słowiański 16 (1966) (<i>W. S.</i>)	226
Antologia pamiętników polskich XVI wieku, pod red. R. Pollaka, wybór i opracowanie S. Drewniak i M. Kaczmarek, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966 (<i>M. K.</i>)	226
Stanisław Żółkiewski, Początek i progres wojny moskiewskiej, opr. J. Maciszewski, Warszawa 1966 (<i>M. K.</i>)	227
Wespazjan Kochowski, Lata potopu 1655–1657, wybrał i przełożył L. Kukulski, wstępem poprzedził J. Krzyżanowski, posłowiem, indeksem i przypisami opatrzył A. Kersten, Warszawa 1966 (<i>M. K.</i>)	227
Prot Lelewel, Pamiętniki i diariusz domu naszego, przyg. do druku i opatrzyła przypisami I. Lelewel-Friemanowa, Wrocław 1966 (<i>G. L.</i>)	228
Actes de Xéropotamou, édition diplomatique par J. Bompaire, t. I–II, Paris 1964 (<i>W. S.</i>)	228

Л. В. Разумовская, Документы об иоаннитах в Польше (XII—XIII вв.). Источники и историография славянского средневековья — Сборник статей и материалов, Москва 1967 (<i>A. Gqs.</i>)	229
Materiały do dziejów dyplomacji polskiej z lat 1486—1516 (Kodeks zagrzebski) opr. J. Garbacik, Wrocław 1966 (<i>A. Gqs.</i>)	229
Inwentarz akt Komisji Rządowej Wojny 1814—1858, opr. M. Chojnacki, Warszawa 1967 (<i>I. I.</i>)	229
Dokumentacja w zakładzie pracy — przepisy kancelaryjne i archiwalne, opr. K. Radczuk, Warszawa 1966 (<i>I. I.</i>)	230
H. Koeppen, Das Ende der Amtszeit des Hochmeisters Heinrich Dusemer, Preussenland 4 (1966) (<i>M. P.</i>)	231
G. Wunder, Die Verwandtschaft des Erzbischofs Friedrich I. von Köln, Annalen d. Historischen Vereins f.d. Niederrhein 166 (1964) (<i>K. J.</i>)	231
W. v. Koenig-Warthausen, Schwäbisch-slawische Heiraten im Mittelalter, Ulm und Oberschwaben — Zeitschrift f. Geschichte u. Kunst 37 (1964) (<i>K. J.</i>)	232
D. Stichtenoth, Die Ostgrenze der Sachsen und die Sachseninseln in der „Geographie“ des Ptolemaios, Zeitschrift d. Gesellschaft f. Schleswig-Holsteinische Geschichte 89 (1964) (<i>J. Strz.</i>)	232
J. Werlin, Ein Weinbuch aus dem niederbayerischen Kloster Biburg, Archiv f. Kulturgeschichte 48 (1966) (<i>J. Os.</i>)	233
K. Ciechanowski, Epigrafia romańska i wczesnogotycka w Polsce, Wrocław 1965 (<i>B. K.</i>)	233
T. Wąsowicz, Inskrypcja konińska z roku 1151, Kwartalnik Historii Kultury Materialnej 15 (1967) (<i>B. K.</i>)	234

Komunikaty

Repertorium fontium historiae medii aevi (<i>A. G. i B. K.</i>)	235
Odpowiedź wydawców Materiałów do dziejów Sejmu Czteroletniego na recenzje prof. Janusza Deresiewicza (<i>Jerzy Michalski, Emanuel Rostworowski, Janusz Woliński</i>)	235

SPIS ILUSTRACJI

Do art. H. Andrulewicz

- I-IV 1 Pieczęć Henryka II Pobożnego z 1228 r.; 2 Pieczęć Henryka I Brodatego z 1230 r.; 3 Pieczęć Kazimierza I, ks. kujawskiego, z 1246 r.; 4 Pieczęć Bolesława V Wstydliwego z 1252 r.; 5 Pieczęć Bolesława Pobożnego z 1255 r.; 6 Pieczęć Bolesława Pobożnego z 1259 r.; 7 Pieczęć Henryka IV Probusa z 1270 r.; 8 Pieczęć Bolesława Pobożnego z 1273 r. (między s. 8 i 9)
- V-VIII 9 Pieczęć Przemysła II z 1276 r. (contrasigillum); 10 Pieczęć Przemysła II, z 1276 r.; 11 Pieczęć Konrada II, ks. czerskiego, z 1285 r.; 12 Pieczęć Henryka IV Probusa z 1288 r.; 13 Pieczęć Przemysła II z 1289 r.; 14 Pieczęć Mściwoja II, ks. pomorskiego, z 1294 r.; 15 Pieczęć Przemysła II z 1294 r.; 16 Pieczęć Władysława Łokietka z 1298 r. (między s. 16 i 17)
- IX-XI 17 Pieczęć Władysława Łokietka z 1299 r.; 18 Pieczęć Władysława Łokietka z 1310 r.; 19 Pieczęć wójtowska miasta Krakowa z 1214 r.; 20 Pieczęć Kazimierza Wielkiego z 1336 r. (awers); 21 Pieczęć Kazimierza Wielkiego z 1336 r. (rewers) (między s. 24 i 25)

Do art. J. A. Spieża

1 Podpis Wojciecha z Pniew w kolofonie Satyr Juwenalisa	80
2 Karta z początkiem tekstu <i>De hiis malis</i>	81
3 Ostatnia strona wkładki z utworami Olocha, z imieniem <i>magister Nicolaus</i> i podpisem w kolofonie	82
4 Zapiska z nazwiskiem Olocha w aktach konsystorza poznańskiego	83
5 Dworzanie usługujący do stołu: „Salome przed królem” — obraz z tryptyku z Dobczyc, obecnie w Muzeum Narodowym w Krakowie	87

Do art. M. Gębarowicza

I 1 Dokument ks. Władysława Opolczyka z 1378 r. z pieczęcią w sukiennym pokrowcu	101
II 2 Dokument Władysława Jagiełły z 1388 r. z pieczęcią w metalowej puszcze ochronnej	105
III 3 Dokument Kazimierza Wielkiego z 1360 r. z notą dorsalną Anserina	111

Do art. S. K. Kuczyńskiego

1 Pieczęć większa Waclawa, ks. mazowieckiego	131
2 Nieznana pieczęć sekretna I Waclawa, ks. mazowieckiego według oryginału z 1320 r.	132
3 Pieczęć sekretna II Waclawa, ks. mazowieckiego, według odlewu	133

Do art. J. Lucińskiego

- Opis parafii w tomie II *Liber beneficiorum* Długosza na terenie prepozytury wiślickiej (między s. 156 i 157)

TABLE DES MATIÈRES

Articles et études

Henryk Andruliewicz, La genèse de l'Aigle Blanc comme blason du Royaume de Pologne en 1295	1, 25
Brygida Kürbis, Les plus anciennes chartes de l'abbaye bénédictins de Mogilno (XI ^e –XII ^e siècle)	27, 59
Maria Bielińska, Les débuts de la chancellerie polonaise	63, 71
Jan Andrzej Spież, Les moralités du maître Nicolas Oloch de Szamotuły (XV ^e siècle). De hiis malis et De curie miseria	73, 90
Mieczysław Gębarowicz, Stanislas Anserinus, un archiviste oublié du XVI ^e siècle	91, 121

Miscellanea

Anna Rutkowska-Płachcińska, La fable et la politique dans le IV ^e livre de la Chronique du Maître Vincent Kadłubek	123, 127
Stefan Krzysztof Kuczyński, Sceau inconnu de Wańko, duc de Mazovie	129, 136

Discussions et revues

Edward Zwolski, Remarques sur Jordanès, historiens des Goths	137, 145
Jerzy Luciński, Le Liber beneficiorum de Jean Długosz. Remarques critiques	147, 159
Stefan Kieniewicz, L'Insurrection de 1863. Matériaux et documents	161, 166
Comptes rendus	167
Notes critiques	217
Communications	235

SPIS WSPÓŁPRACOWNIKÓW – LISTE DES COLLABORATEURS

	Henryk Andrulewicz, Warszawa		<i>G. L.</i>	Gerard Labuda, Poznań
	Maria Bielińska, Warszawa			Jerzy Luciński, Poznań
	Maria Brzostowska, Warszawa			Henryk Łowmiański, Poznań
	Włodzimierz Budka, Kraków			Jerzy Michalski, Warszawa
<i>A. Gąs.</i>	Antoni Gąsiorowski, Poznań		<i>Ź. Os.</i>	Janisław Osieglowski, Poznań
	Mieczysław Gębarowicz, Lwów, ZSRR		<i>Ź. P.</i>	Jan Piętka, Warszawa
<i>A. G.</i>	Aleksander Gieysztor, Warszawa		<i>M. P.</i>	Marzena Pollakówna, Poznań
<i>I. I.</i>	Ireneusz Ihnatowicz, Warszawa			Anna Rutkowska-Płachcińska, Warszawa
<i>K. Ź.</i>	Kazimierz Jasiński, Toruń			Emanuel Rostworowski, Warszawa
	Stefan Kieniewicz, Warszawa			Jan Andrzej Spież, Poznań
<i>M. Kocz.</i>	Maria Koczerska, Warszawa		<i>Ź. Strz.</i>	Jerzy Strzelczyk, Poznań
<i>M. K.</i>	Marceli Kosman, Izbica Kujawska		<i>W. S.</i>	Wincenty Swoboda, Poznań
	Jadwiga Krzyżaniakowa, Poznań			Jacek Wiesiołowski, Kórnik
	Stefan Krzysztof Kuczyński, Warszawa			Jerzy Wiśniewski, Poznań
<i>B. K.</i>	Brygida Kürbisówna, Poznań			Edward Zwolski, Lublin
				Janusz Woliński, Warszawa

Uwaga Czytelnicy!
Uwaga Bibliotekarze!

PUBLIKACJE CIĄGŁE PWN NA ROK 1969

Państwowe Wydawnictwo Naukowe uprzejmie zawiadamia, że w celu ułatwienia Czytelnikom systematycznego otrzymywania publikacji ciągłych wprowadza się na rok 1968 prenumeratę na następujące publikacje: Archeion, Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej, Czasopismo Prawno-Historyczne, Etyka, Folia Historiae Artium, Folia Oeconomica Cracoviensia, Folia Orientalia, Inventaria Archaeologica, Najnowsze Dzieje Polski, Materiały i Studia z Okresu II Wojny Światowej, Odrodzenie i Reformacja w Polsce, Organon, Polska Ludowa, Prakseologia, Roczniki Biblioteczne, Studia Cywilistyczne, Studia Demograficzne, Studia Estetyczne, Studia Logica, Studia Socjologiczno-Polityczne, Studia z Dziejów Gospodarstwa Wiejskiego, Studia Źródło-
znawcze, Zapiski Historyczne poświęcone historii Pomorza.

Zamówienia na prenumeratę przyjmują:

- Oddziały i Delegatury „Ruch”,
- Wzorcownia Wydawnictw Naukowych PAN-Ossolineum-PWN w Warszawie, Pałac Kultury i Nauki,
- Księgarnie Naukowe „Domu Książki”.

Zgłoszenia i przedpłaty przyjmowane są do dnia 10 grudnia 1967 r. Szczegółowe informacje o publikacjach ciągłych i warunkach prenumeraty zawiera Katalog publikacji ciągłych PWN w prenumeracie 1968 – dostępny w placówkach przyjmujących prenumeratę.

Informacji udziela również Dział Sprzedaży PWN – Warszawa, Miodowa 10, tel. 26-02-07.

Tylko prenumerata zapewni systematyczne otrzymywanie publikacji ciągłych PWN!

PANSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE
ODDZIAŁ W POZNANIU

Nakład 400 + 90 egz. Ark. wyd. 36,25.
Ark. druk. 31 + 7 wkl. Papier ilu-
stracyjny kl. III, 80 g, 61 × 86. Oddano do
składania 20 XII 1967 r. Podpisano do
druku 31 X 1968 r. Druk ukończono
w listopadzie 1968 r. Zam. nr 132/68
S-12-836 Cena zł 108,—

ZAKŁADY GRAFICZNE
IM. MARCINA KASPRZAKA W POZNANIU

